

OSNOVNA ŠOLA ŠTORE

**PROFANA STAVBNA KULTURNA DEDIŠČINA V ŠTORAH IN
OKOLICI**

Kandidat:

Jaka Koren, 8. b

Mentorica:

mag. Marlenka Drevenšek, prof. LVZ

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2009

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem lastnikom hiš, ki so nam pomagali pri delu in dovolili objavo fotografij.

Družini Štor, Mariji Horjak, Ivanu Kovaču, Ani Zavšek, Jožetu Jelencu, Milošu in Tonetu Klinarju, Jožefi Lešek Plank, Marici Klepej, Ivanu Oberžanu, Ernestu Frecetu in Francu Majorancu.

Zahvaljujemo se prof. Mihelci Gorjup za lektoriranje naloge.

KAZALO

1 UVOD	7
2 TEORETIČNI DEL	7
2.1 Hiše	7
2.3 Kozolci	9
3 EMPIRIČNI DEL	11
3.1 RAZISKOVALNI PROBLEM	11
3.2 CILJI RAZISKAVE	11
3.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	11
3.4 METODOLOGIJA	11
3.5 RAZISKOVALNA METODA	11
3.6 VZOREC	11
4 POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV	11
4.1 Laška vas	12
4.2 Šentjanž nad Štorami	15
4.3 Pečovje	19
4.5 Javornik nad Štorami	21
4.6 Svetina	23
4.7 Požnica	27
4.8 Sela	27
4.9 Kanjuce	28
4.10 Šentrupert nad Laškim	29
4.11 Prožinska vas	30
4.12 Kompole	36
4.13 Štore	38
5 REZULTATI RAZISKOVANJA	39
5.1 HIŠE	39
5.2 KOZOLCI	41
5.3 KAŠČE	41
6 ZAKLJUČEK	46
7 LITERATURA	47

KAZALO SLIK

Slika 1: Hiša na Gorenjskem	8
Slika 2: Kozolec	9
Slika 3: Kozolec družine Štor (Žani Vengušt)	
Slika 4: Kozolec družine Štor (Žani Vengušt)	12
Slika 5: Detajl z letnico	
Slika 6: Detajl z letnico	13
Slika 7: Gospodarsko poslopje	
Slika 8: Obokana klet	13
Slika 9: Gospodar in vnuk	
Slika 10: Klet	13
Slika 11: Domnevno 300 let stara hiša gospe Recko	14
Slika 12: Zapuščena hiša (pogled iz bočne strani)	
Slika 13: Zapuščena hiša	14
Slika 14: Kozolec Horjak 1891	
Slika 15: Stara hiša Horjak	15
Slika 16: Vrata v hlev	
Slika 17: Leseno poslopje	15
Slika 18: Mlin	
Slika 19: Potok ob mlinu	16
Slika 20: Sončna ura	
Slika 21: Detajl vrat	17
Slika 22: Stara hiša	
Slika 23: Detajl	17
Slika 24: Kovačija	
Slika 25: Pogled na kovačijo z zgornje strani	18
Slika 26: Hiša Mravljak	18
Slika 27: Portal Logrer-Sivka	
Slika 28: Kozolec Lorger-Sivka	19
Slika 29: Hiša Lorger-Sivka z bočne strain	
Slika 30: Starejši kozolec Sivka-Lorger	19
Slika 31: Ježovšek pri Jožeku	
Slika 32: Detajl nad vrati	20
Slika 33: Klet v hiš	
Slika 34: Kozolec Ježovšek	20
Slika 35: Kašča v Javorniku	
Slika 36: Vhodna vrata kašče	21
Slika 37: Hiša Jelenc	
Slika 38: Detajl hiše	22
Slika 39: Kozolec Jelenc	23
Slika 40: Hiša Miloša Klinarja na Svetini	
Slika 41: Kozolec na domačiji Miloša Klinarja	23
Slika 42: Hiša Rozman na Svetini	24
Slika 43: Hiša Planko	25
Slika 44: Gospodarsko poslopje poleg hiše Lešek - Planko	25
Slika 45: Hiša Toneta Rozmana	26
Slika 46: Kozolec s hlevom	26
Slika 47: Hiša Zupanc v Povžnici	
Slika 48: Kozolec poleg hiše Zupanc	27
Slika 49: Kozolec ob poti	27
Slika 50: Stara hiša pri Slapšakovih v Kanjucah	
Slika 51: Slapškova kašča	28

Slika 52: Detajl kašče	
Slika 53: Letnica nad vrati kašče	28
Slika 54: Slapšakov kozolec	29
Slika 55: Vodiškova domačija	
Slika 56: Portal	29
Slika 57: Kozolec pri Vodišku	30
Slika 58: Kašča Oberžan	
Slika 59: Pogled na kaščo s strani	30
Slika 60: Portal na kašči	31
Slika 61: Hiša Oberžan	31
Slika 62: Hiša v Prožinski vasi	32
Slika 63: Gospodarsko poslopje Planinšek	33
Slika 64: Portal	
Slika 65: Detajl	33
Slika 66: Domačija Frece	34
Slika 67: Domačija Mastnak	34
Slika 68: Hiša Majoranc	
Slika 69: Pogled na hišo s strani	35
Slika 70: Notranjost črne kuhinje	
Slika 71: Pogled na kurišče	35
Slika 72: Pogled na veliko hišo (izbo)	
Slika 73: Pogled na tramove v hiši	35
Slika 74: Hiša Klinar ali pri Ocvirku	
Slika 75: Kozolec Klinar	36
Slika 76: Hiša Hostnik	
Slika 77: Hiša Hostnik s strani	36
Slika 78: Hiša Hostnik z zgornje strani	37
Slika 79: Hiša Korbar	37
Slika 80: Mlin v Štorah	38
Slika 81: Pogled na mlin s strani	38
Slika 82: Kompole 32, Klinar	
Slika 83: Javornik 19, Jelenc	42
Slika 84: Kompole 29, Hrastnik	
Slika 85: Prožinska vas 22, Kramer	42
Slika 86: Kanjuce, Klepej	
Slika 87: Štore, Gajšek	43
Slika 88: Svetina 9, Lešek-Planko	
Slika 89: Kompole 112, Ivanšek	43
Slika 90: Šentjanž nad Štorami 7, Kovač	
Slika 91: Kanjuce 15, Klepej	44
Slika 92: Prožinska vas 23, Oberžan	
Slika 93: Javornik nad Štorami 18, Zavšek	44
Slika 94: Šentjanž nad Štorami, Horjak	44
Slika 95: Kozlec v Javorniku	
Slika 96: Kozolec v Laški vasi	45
Slika 97: Kozolec v Šentjanžu nad Štorami	
Slika 98: Kozolec v Kanjucah	45

POVZETEK

Raziskovalna naloga obravnava problem profane snovne kulturne dediščine v okolišu Osnovne šole Štore; to so vasi in zaselki Laška vas, Pečovje, Šentjanž nad Štorami, Javornik nad Štorami, Svetina, Povžnica, Kanjuce, Šentrupert, Prožinska vas, Kompole, Štore. Glavni namen naloge je ozaveščanje učencev in odraslih prebivalcev o pomenu dediščine.

Želimo opozoriti na bogata sporočila, ki jih snovna kulturna dediščina ohranja za današnji čas. Predstaviti želimo hišo, ki bi simbolizirala znanje in ustvarjalnost štajerskega kmeta skozi stoletja bivanja na naših tleh. Uporabljali smo deskriptivni in kvalitativni metodološki pristop.

Hiše smo fotografirali, izmerili dimenzije, opisali in opravili intervjuje z lastniki, kjer je bilo mogoče. Rezultati bodo koristili izboljšanju prakse vrednotenja dediščine, ozaveščanju o pomenu dediščine.

Predstavljeni tipi hiš bodo služili arhitekturni stroki kot vzorci za sodobno tradicionalno in ekološko varčno gradnjo. Gaberiti, oblike in barve bodo reprezentirali tradicionalno gradnjo proti nesmiselnim vnosom tujih arhitekturnih oblik v naše okolje.

1 UVOD

Raziskovalna naloga obravnava problem arhitekturne kulturne dediščine. Njen namen je ozaveščati učence in prebivalce o pomenu dediščine za prihodnost, predstaviti izvirnost oblikovanja arhitekturnih posebnosti, opozoriti na arhitekturno tradicijo slovenskih dežel in opozoriti na propadanje arhitekturne dediščine. Metodologija je kombinacija kvantitativne in kvalitativne metodologije. Kot vzorec smo uporabili stare hiše v našem okolišu šole v Štorah, to so vasi Svetina, Kompole, Kanjuce, Šentjanž, Laška vas, Opoka, Ogorevc, Prožinska vas ...

2 TEORETIČNI DEL

2.1 HIŠE

Nace Šumi (1993) piše, da so pred približno 1400 leti Slovenci naselili svojo novo domovino. Postavljali so male lesene hišice z enim prostorom in ognjiščem na tleh. O njih pričajo stare listine iz leta 777. Življenje se jim je postopoma spreminjalo in iz pastirjev so postali poljedelci. Zemljo so pridobivali s požiganjem gozdov. Selili so se in iskali plodno zemljo.

Pred več kot 1000 leti so se Slovenci naselili za stalno. Začeli so graditi bolj trdna in stalna bivališča. Gradnjo hiš so usklajevali z okoljem, vetrom, soncem, padavinami. Med pokrajinami so nastale prve razlike v gradnji hiš. V srednjem veku so bile med ljudmi velike razlike, zato so bile tudi hiše bolj in manj razkošne. Fevdalci so živeli v gradovih in palačah, kmetje v bolj skromnih domovih. Bogati meščani so živeli v visokih, zidanih hišah v mestih. Mnoge so bile zgrajene z goljufijo in izkoriščanjem revežev. Kmetje so si hiše gradili tako, da so bile čim bolj primerne za življenje in delo. Postavljali so jih v vaseh ali na samem. Gradili so sami, pri zahtevnejših delih so jim pomagali obrtniki, zidarji in kamnoseki. Pred približno 500 leti se je gradnja zelo izboljšala. Kmetje so svoje pridelke prodajali v mestih za denar, zato so začeli pri gradnji hiš posnemati meščane. Hiše so postale lepo okrašene, imele so tudi že prave kamnoseške mojstrovine, kot so lepo klesana okna in vhodi. Kmečki dom je bil skromen, vendar zelo smotrno urejen. Vsak kamen in bruno sta bila na svojem mestu. Gradili so z domačimi gradbenimi materiali. Na alpskem ozemlju so postavili hiše iz lesa, na kamnitem Krasu iz kamna, v ravninskem Prekmurju iz lesa in blata. Na gozdnatih področjih so pokrivali hiše z deščicami, na plodnejših ravninah z žitno slamo, na nerodovitnem Krasu s kamnitimi ploščami. Šele pred 150 leti so začeli pokrivati hiše z opečnatimi strešniki. Za slamnato kritino je bil večkrat usoden najmanjši požar. Na koncu 18. stoletja so začeli opuščati slamnato kritino.

Obliko slovenske hiše še najbolj predstavi Ivan Sedej (1976) v knjigi Slovenska hiša. V Sloveniji so najbolj pogoste tri oblike hiš: primorska, alpska in panonska. Vsaka od teh hiš ima vrsto različic, mnogo hiš pa združujejo značilnosti dveh osnovnih oblik, kar velja posebej za mejna področja.

Na Pohorju in ob Dravi so prevladovali dimnične in lesene hiše. Med najbolj starinske oblike hiše sodi dimnica s Pohorja, ki je narejena iz lesa in je podobna lesenim hišam z alpskega področja. Ima skodlasto streho in majhna okna. Skodle so iz smrekovega ali macesnovega lesa klane deščice. Posebnost dimnice je odprta peč in ognjišče v izbi, v prostoru, kjer so živeli in delali. Pod veliko pečjo s klobukom je bilo zavetje za kokoši in za pujse. Stare hiše so imele le dvoje prostorov, dimnico (izbo) in lopo (vežo). V najstarejših je bil en sam prostor.

Slika 1: Hiša na Gorenjskem

Alpska hiša ima mnogo prostorov, najpomembnejši so: »hiša« (izba) in črna kuhinja, ki je bila v dnu veže (obokana). Imeli so še kamro in klet-shrambo. Črna kuhinja je bila vsa v sajah. Alpske hiše sodijo med najlepše stavbe. Na Gorenjskem, Škofjeloškem, Koroškem so bile hiše v celoti zidane vse od 15. stoletja dalje. Mnoge so bile zelo razkošne. Vzrok je bil v tem, da so bili kmetje premožni zaradi trgovine. Alpska hiša je tudi iz smrekovega lesa, večinoma je to streha in gank (hodnik). Z lepimi kamnoseškimi okrasili so okrasili okna in vhodna vrata (portale). Tudi kmetje so si postavljali lepe hiše. Reveži, gruntarji so imeli bolj skromne domove. Alpske hiše so zgrajene v nadstropju. Pravimo jim tudi dvor. Najstarejša taka hiša je na Srednjem vrhu nad Martuljkom, ki nosi letnico 1506. Veliko pozornost so namenjali kaščam, majhnim hišicam, kjer so shranjevali suho meso, žito, včasih tudi obleko in denar. Lepa kašča je kazala na kmetovo bogastvo. Lepo kaščo iz leta 1537 vidimo pri Žirovnici v vasi Potok.

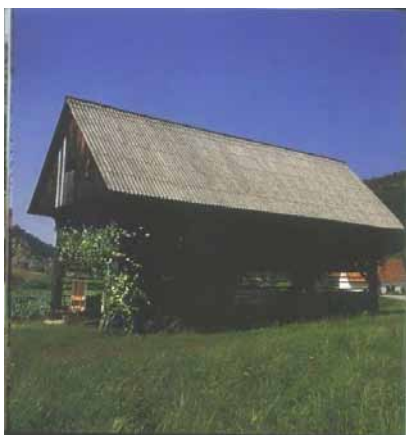
Na **Panonskem ozemlju** so pred 400 leti poznali večinoma enoprostorne hiše. Stare hiše, kakršne stojijo še danes, so mnogo boljše od prvotnih kolib. Ločeno imajo že izbo od kuhinje, kjer so kurili iz veže. Kasneje so k izbi dodali še kamro ali spalnico.

Na Krasu in v Istri sta dva tipa podobnih hiš. Obe sta narejeni iz kamna. Istrska hiša ima pogosto iz kamna tudi vodnjake, kadi za vodo, hišne žlebove, okenske in vratne okvire. Pri gradnji so se zgledovali po starejših prebivalcih, posnemali so tudi starejšo, rimsko kulturo. Kritina so bili korci, to je opeka v obliki kratkih žlebov. Ena najstarejših hiš je v vasi Črni kal iz leta 1489. Izgleda kot grad z majhnimi okni. Najpomembnejši prostor je kuhinja z ognjiščem, ki je bilo najprej na tleh in šele kasneje dvignjeno. V ognjišču je gorel ogenj in nad njim pa je na verigi visel kotel za kuhanje. Kuhinja je bila osrednji prostor v hiši. Kraška hiša je podobna istrski hiši. Sestavljena je iz več poslopij, namenjenih gospodarjenju. V enem je hlev, v drugem senik, tretji je shramba za živila. Tudi kraška hiša je nadstropna.

2.3 Kozolci

Zelo zanimive stavbe na Slovenskem so kozolci. Služijo sušenju sena in pridelkov. Prvi kozolec je upodobil Janez Valjkard Valvazor v knjigi Slava vojvodine Kranjske leta 1663. Vito Hazler opozarja, da živimo v času globalizacije, ko se bolj zavedamo lastne kulturne istovetnosti (identitete). Eden takšnih nosilcev je zagotovo (slovenski) kozolec.

Slika 2: Kozolec

Kozolci vznemirjajo strokovnjake vsakih nekaj časa, saj so stavbe in unikatne sušilne naprave, ki že stoletja sooblikujejo podobo našega alpskega, osrednjeslovenskega in dela panonskega kulturnega območja. Zanimivi so za slikarje, potopisce, kroniste, fotografe in raziskovalce vseh vrst. Prvi jih je opisal že Valjkard Valvazor.

Kozolec se razvija v več oblikah in inačicah. V Gornji Savski dolini, na Sorškem in Kranjskem polju ter drugod prevladujejo enojni (stegnjeni) kozolci, imenovani stogi. Na Dolenjskem in jugozahodnem Štajerskem, v delu severne Primorske, v Škofjeloškem hribovju, na Notranjskem v Beli krajini, na slovenskem in avstrijskem Koroškem (Ziljska dolina) prevladujejo dvojni kozolci. Med njimi so najštevilnejši toplarji, ki so zahodno od Ljubljane (Horjulski dolini), ob doljni Savi, v Suhi krajini in drugod pomešani z nizkimi in s kozolci »na kozla«.

Določanje njihove starosti je zelo zahtevno. Poznati je treba konstrukcijske in gradbene značilnosti kozolcev na lokalni in regionalni ravni. Gmotni položaj lastnikov se kaže pri likovnem krašenju kozolcev. Prvi poskusi krašenja so iz 19. stoletja, najvišjo raven obdelave so dosegli v prvih treh desetletjih 20. stoletja v Mirnski in Mokronoški dolini, med Vranskim in Motnikom, v okolici Litije in drugod. Upodobili so izvirne okraske, kjer ne manjka živalskih (zoomorfnih), človeških (antropomorfnih) in rastlinskih oblik.

Kozolci so zanimivi tudi zaradi raznovrstne namembnosti, v njih se hrani vse od kmetijske mehanizacije (mlatilnice, puhalnike ...) do vozov, orodij, žitnih snopov, sena, slame, praproti, koruze in drugih krmil. Ponekod imajo v osrednjem hodniku postavljeno kaščo, pod ali sobo, drugod so pod kozolcem skopali vinsko klet. V zavetju kozolcev uprizarjajo tudi različne gledališke igre in družabna srečanja.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 RAZISKOVALNI PROBLEM

Raziskava obravnava problem starih slovenskih tradicionalnih hiš v naši okolici, izpostavlja vrednotenje kulturne dediščine in predstavlja primere izvirnih oblik hiš iz naše okolice.

3.2 CILJI RAZISKAVE

Namen raziskovalne naloge je opozoriti učence in prebivalce Štor ter okolice na snovno kulturno dediščino in pokazati arhitekturne posebnosti oblikovanja hiš v domačem kraju v preteklosti ter raziskati tipologijo starih hiš v okolici. Zanima nas gradnja in oblika starih hiš. Poiskali bomo najstarejšo hišo v naši okolici in predstavili njeno obliko, velikost, gradbeni material in poklice ljudi, ki so v njej živeli.

3.3 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

1. Katera hiša je najstarejša v naši okolici?
2. Kakšna je njena tipična oblika?
3. Kdo je v njej živel in s čim se je preživljal?
4. Kateri je najstarejši kozolec v naši okolici, kakšna je njegova tipična oblika?

3.4 METODOLOGIJA

3.5 RAZISKOVALNA METODA

Uporabili bomo deskriptivno in kvalitativno metodo raziskovanja.

3.6 VZOREC

Vzorec bodo hiše v okolici šole. Vprašalnik v 130 izvodih smo razdelili učencem naše šole, starim od 10 do 14 let. Reševali so jih skupaj s starši.

4 POSTOPEK ZBIRANJA IN OBDELAVE PODATKOV

Kot postopek za zbiranje podatkov smo uporabili anketiranje, standardiziran intervju, opazovanje, merjenje, intervjuje, fotografiranje, skeniranje. Podatke smo zbirali od novembra 2008 do februarja 2009. Objektivnost, veljavnost in zanesljivost vprašalnika smo preverili na manjšem pilotskem vzorcu. Raziskava bo longitudinalna in jo bomo še nadaljevali, dopolnjevali in preverjali.

4.1 LAŠKA VAS

Gospod Štor nam je povedal, da je Laška vas zelo staro naselje. V bližini imajo tudi pokopališče iz časa Celjskih grofov, kjer so našli zlat prstan. Vse najdbe so odpeljali v muzej v Avstrijo. Na Zavodu za varovanje kulturne dediščine so nam povedali, da je tu skeleton, grobišče iz časov preseljevanja ljudstev v 6. in 7. stoletju, delno so ohranjeni tudi staroselski grobovi. Ostanki sodijo v čas pozne rimske dobe in zgodnjega srednjega veka.

Laška vas 6

Najstarejši kozolec v Laški vasi, ki je bil zaščiten, je iz 18. stoletja (1780) in je bil letos v jeseni podrt. Lastnik, gospod Gorjup nam je povedal, da je bil že zelo prhek in da ne bi prestal zime, zato ga je podrl in zažgal.

Laška vas 31, Družina Štor

Kozolec z letnico 1829

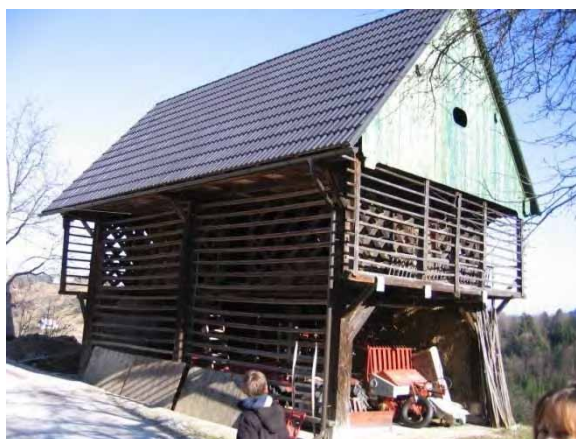
Mere: 660x1500x1200 cm FS MS (kratice imena in priimka)

Prvotni lastnik je bil Žani Vengušt. Kozolec je v celoti lesen z dvojnimi okni. Njegovo starost nakazujejo leseni »cveki« (žebliji). Posebnost kozolca, ki je drugi kozolci nimajo, je klet, ki je leži pod kozolcem in je »velbana« (obokana) ter grajena iz kamna. Danes ima kozolec streho in del lesenega balkona obnovljeno, ostalo je še v prvotnem stanju. Streha je bila prej slamnata.

Slika 3: Kozolec družine Štor (Žani Vengušt)

Slika 4: Kozolec družine Štor (Žani Vengušt)

Slika 5: Detajl z letnico

Slika 6: Detajl z letnico

Laška vas 29, Recko, leto 1884

Gospodarsko poslopje (hlev) in klet

Mere: 200x100x1700 cm.

Gospod Recko, star 88 let, pove, da se je k hiši priselil, ko so poslopja že stala. Pred vhodom v klet je stara stiskalnica, nad vhodom pa letnica 1884. Poslopje mu je v veliko veselje in še danes venomer nekaj dela.

Slika 7: Gospodarsko poslopje

Slika 8: Obokana klet

Slika 9: Gospodar in vnuk

Slika 10: Klet

Laška vas 29, Družina Recko

Mere: 1500x700x800 cm

Hiša stara 300 let

Pri družini Recko imajo tudi staro hišo, za katero lastnica, gospa Recko, trdi, da je stara čez 300 let. Hiša ima spodaj klet, ki je obokana in kamnita. Današnje stanje hiše je spremenjeno, saj jo je lastnica obnovila. Oblike oken ni spreminjala. Notranjost kleti pa izpričuje njeno starost.

Slika 11: Domnevno 300 let stara hiša gospe Recko

Hiša: Laška vas 39

Mere: 550x5950x800 m

Slika 12: Zapuščena hiša (pogled iz bočne strani)

Slika 13: Zapuščena hiša

Hiša je visoko pritlična z ograjo in s stopniščem, zidana iz kamna. Spodaj je klet. Danes je zapuščena. Streha je obnovljena in iz opeke. Podatkov o hiši nismo dobili.

4.2 ŠENTJANŽ NAD ŠTORAMI

Zaščiteni kmetijski objekti Šentjanž nad Štorami, Marija Horjak

Mere: 1200x1000x900 cm.

Hiša je nizka in ometana. Okna so majhna. Stoji ob cesti proti Svetini. Kozolec na nasprotni strani ceste je po pripovedovanju lastnice zelo star in je že bil opisan v časopisu Slovenske novice kot eden starejših v tej okolici. Na stopnicah ima letnico 1891. Danes ima delno prenovljeno streho.

Slika 14: Kozolec Horjak 1891

Slika 15: Stara hiša Horjak

Slika 16: Vrata v hlev

Slika 17: Leseno poslopje

Kozolec s hlevom (opisan v časopisu Slovenske novice) je zelo star. Ta kmetija je bila do pred kratkim zaščiteni. Starost je predvidoma okoli 150-200 let. Ob hiši je še en manjši kozolec s streho v značilni obliki kozla, kjer je ena stranica krajša. V njem je bila nekoč delavnica gospoda Vrečarja, ki jo je izdelal sam, zato je mlajšega datuma izgradnje.

Mlin: Šentjanž nad Štorami, Marija Horjak

Mere: 600x600x700 cm.

Slika 18: Mlin

Slika 19: Potok ob mlinu

Mlin je v lasti gospe Marije Horjak. Postavljen je v ozko sotesko pod cesto proti Svetini. Poslopje je v celoti zidano iz kamna. Streha je vsa prerasla z mahom. Nekoč je bilo tukaj mnogo več vode. Domačin nam je povedal, da so v mlinu mleli vse vrste žit za polovico Štajerske. Mlin je imel pogonsko kolo, ki ga danes ni več. Tudi izrezljane podboje vrat je nekdo izbil iz stene. Tudi potok je danes mnogo manjši.

Šentjanž nad Štorami 7, Ivan Kovač, leto 1723

Mere: 570x1000x800 cm.

Hiša s sončno uro je najstarejša v tem delu Slovenije. Poslopje je zidano iz kamna. Nekoč lesene stopnice so danes obnovljene in so oblečene s klinker opeko. O tej kašči je bilo napisano že več člankov, nazadnje je o njej pisal lokalni časopis Štorsi občan.

Slika 20: Sončna ura

Slika 21: Detajl vrat

V hiši (kašči) je bila nekoč črna kuhinja. Lastnik jo je obnovil in ima sedaj kopalnico. Kašča je bila obnovljena leta 1801, o čemer pričajo letnice na portalu.

Hiša Šentjanž nad Štorami 8, Ivan Kovač, leto 1891

Mere: 1500x800x200 cm.

Slika 22: Stara hiša

Slika 23: Detajl

Šentjanž nad Štorami 8, Ivan Kovač

Mere: 800x430x350 cm

Kovačija je bila delno zidana iz kamna.

Slika 24: Kovačija

Slika 25: Pogled na kovačijo z zgornje strani

Poslopje je delno zidano iz kamna, delno leseno. Kovačija je delovala za potrebe okoliških kmetov. Danes je precej v slabem stanju.

Šentjanž nad Štorami, Mravljak, leto 1840

Slika 26: Hiša Mravljak

Hiša je zidana in ometana, streha je danes krita z opeko. Prej je bila v lasti Jakoba Štora, kar dokazujejo inicialke JŠ. Hiša se delno podira v predelu strehe, zato jo v kratkem času lastnik namerava podreti. V hiši so živeli kmetje, ki so se preživljali s poljedelstvom.

4.3 PEČOVJE

Pečovje 2, Lorger-Sivka, leto 1858

Mere: 1700x1500x1000 cm.

Hiša na Pečovju je nizka pritlična stavba z majhnimi okni, je zidana in ometana. Nad vrati je letnica 1858. Okoli vrat ima zanimivo dekoracijo. Letos se je podrl del oboka nad oknom. V hiši je bila nekoč gostilna. V kletnem prostoru je še stari vodnjak.

Slika 27: Portal Logrer-Sivka

Slika 28: Kozolec Lorger-Sivka

Slika 29: Hiša Lorger-Sivka z bočne strain

Slika 30: Starejši kozolec Sivka-Lorger

Ob hiši sta dva kozolca, večji in manjši. Starosti lastnik ne zna točno določiti. Manjši kozolec je bil nekoč podaljšan v smeri proti zahodu. V njem je bilo leseno bivališče. Lastnik ni vedel kaj dosti o hiši in kozolcu.

Hiša je zidana in ometana. Nad vrati ima zanimivo dekoracijo. V hiši je nekoč živel sadjar. Hiša ima klet, ki je iz kamna in obokana ("velbana"). Lastnika ob našem obisku ni bilo doma, njegovo dekle pa o hiši ni vedela povedati nič. Zanimalo nas je, koliko je hiša stara in kdo je v njej živel nekoč. Odgovorov na naša vprašanja nismo dobili.

Pečovje 35, Pečovšek pri Jožeku, leto 1868

Mere: 1600x1000x800 m

Domnevna starost hiše je 150 let.

Slika 31: Ježovšek pri Jožeku

Slika 32: Detajl nad vrati

Slika 33: Klet v hiš.

Slika 34: Kozolec Ježovšek

Ob hiši je bilo zelo zanimivo in na videz staro gospodarsko poslopje. Spodnji del je zidan iz kamna, zgornji je lesen.

4.5 JAVORNIK NAD ŠTORAMI

Javornik nad Štorami 18, Ana Zavšek

Kašča, mere: 750x500x750 cm.

Kašča je v celoti zidana iz kamna in ometana. Danes ima prenovljeno streho.

Slika 35: Kašča v Javorniku

Slika 36: Vhodna vrata kašče

Gospa Zavšek nam je povedala, da je njihova kašča zelo stara in da so se že mnogi zanimali zanjo.

Na Zavodu za varovanje dediščine so nam povedali, da je kašča vpisana kot spomenik dediščine pod številko EŠD 24573.

Javornik nad Štorami 19, Jože Jelenc , leto 1800–1825

Mere: 500x136x800 cm.

Javornik nad Štorami 19 Jože Jelenc starost hiše ni točno znana (1800-1825)

Slika 37: Hiša Jelenc

Slika 38: Detajl hiše

Hiša je zelo stara. Oče gospoda Jelenca jo je podedoval. Predstavlja tipično obliko štajerske hiše s tega področja. V njej ne prebiva nihče. Zob časa jo počasi že načinja, gospod Jelenc je ni podrl, ima jo za spomin na stare čase. V notranjosti je veža, mala in večja soba s krušnima pečema. Material je les, spodnji del je zidan in ometan. Lastnika je zelo zanimalo, če je hiša zaščitena in zavarovana kot kulturna dediščina.

Ko smo o tem vprašali na Zavodu za varovanje dediščine v Celju, so nam pritrdili. Hiša je vpisana v register kulturne dediščine kot Gurčova hiša. Nastala je med leti 1800 in 1824. Lastnik jo lahko najde med registrom na spletni strani ZVKD.

Kozolec Jelenc , leto 1848

Kozolec je, podobno kot drugi, ročno izdelan. Gradili so ga 3 mesece.

Slika 39: Kozolec Jelenc

Kozolec je zaščiten in zavarovan kot Mlakarjev kozolec. Ima dva para oken. V celoti je lesen in zelo zanimivo klesan.

4.6 SVETINA

Svetina 3, Miloš Klinar, leto 1850

Mere: 100x800x700 cm.

Slika 40: Hiša Miloša Klinarja na Svetini

Slika 41: Kozolec na domačiji Miloša Klinarja

Hiša stoji na začetku vasi Svetina. Zidana je nadstropno. V spodnjem delu je zidana, zgoraj je lesena. Ima tudi lesen balkon z ograjo (»gang«). Gospod Klinar je hišo podedoval od stare tete. Točne starosti ne ve.

Po ustnih virih (pripovedi očeta gospoda Klinarja) naj bi bila ta hiša najstarejša na Svetini. Hiša je delno obnovljena v skladu z dogovorom Zavoda za varovanje dediščine Celje. Del hiše bo lesen, del zidan in ometan. Okna so obnovljena v skladu z dogovorom z zavodom. V zgornjem delu ima lesen balkon s stopniščem. Na Zavodu za varovanje dediščine so nam povedali, da je hiša zavarovana kot Krajnčeva hiša in nosi številko EŠD 19069. Zgrajena je bila v sredini 19. stoletja.

Svetina 5, Ivo Rozman, leto 1909

Mere: 1200x800x700 cm.

Hiša ima neobičajno obliko z zanimivim nadstreškom, ki se nadaljuje v leseni nadzidek. Streha je grajena delno na križ. Gospa Rozman nam je povedala, da je letnica na hiši iz časov, ko so hišo obnavljali, drugače je hiša še starejša. Lastnica nam o hiši nič ni povedala.

Slika 42: Hiša Rozman na Svetini

Svetina 9, Jožefa Lešek - Planko

Mere: 1000x700x700 cm.

Slika 43: Hiša Planko

Hiša stoji v središču vasi Svetina. V celoti je lesena in ometana, nizka pritlična stavba z majhnimi okni. Gospa Jožefa nam je prijazno pripovedovala o tem, da je hiša že stala, ko so njeni predniki hišo kupili. Gospa stanuje v njej od leta 1938. Prejšnji gospodar je umrl zaradi jetike. Povedala nam je žalostno zgodbo, kako so živeli nekoč. Hiša je zavarovana kot dediščina in nosi številko EŠD 1907.

Slika 44: Gospodarsko poslopje poleg hiše Lešek - Planko

Poleg hiše stojita še gospodarsko poslopje in vrt, oboje je prilagojeno skromnemu, preprostemu in trdemu življenju na kmetiji. Gospa je bila z nami pripravljena še dolgo klepetati, ker pa smo morali še dalje, smo se poslovili. Hiša je vredna ogleda in dobre fotografije.

Tudi gospodarsko poslopje je zelo zanimivo.

Svetina 14, Tone Rozman

Mere: 1000x700x700 cm.

Slika 45: Hiša Toneta Rozmana

Hiša stoji sredi vasi Svetina. Stavba je visokopritlična in spodaj podkletena, ima tudi značilen vhod s stopniščem in ograjo. Streha je danes opečnata. Lastnik pravi, da je stara okoli 160 let. Gospod Rozman nas je opozoril, da ima Mohorjeva založba že nekaj gradiva o opisani hiši. Rozmanov sin nam je povedal, da je o starih hišah v vasi napisana diplomska naloga na

Pedagoški fakulteti v Mariboru s področja geografije. Napisala jo je Simona Lončar.

Slika 46: Kozolec s hlevom

Poleg hiše je tudi kozolec. Grajen je iz lesa. Lastnik pravi, da je iz istega časa, kakor hiša.

4.7 POŽNICA

Požnica 11, Zupanc

Mere: 100x80x700 cm.

Hiša je pritlična, delno zidana in ometana ter delno lesena. Pred kratkim so jo obnovili in ji prizidali še dodatni del. Točna starost ni določena..Z lastnikom nismo govorili.

Slika 47: Hiša Zupanc v Povžnici

Slika 48: Kozolec poleg hiše Zupanc

4.8 SELA

Ob cesti, ki vodi iz Svetine proti Kanjucam, stoji bogato okrašen kozolec, ki kar vabi pogled.

Slika 49: Kozolec ob poti

Lastnika nismo našli doma, zato nismo dobili nobenih podatkov o starosti.

4.9 KANJUCE

Kanjuce 15, Marica Klepej, leto 1815 in 1816

Kašča je stara okoli 200 let. Ima dva datuma izgradnje, in sicer 1815 in 1816.

Hiša nima datuma izgradnje. Iša je zidana in ima zelo značilne pritlično obliko z majhnimi okni. Zanimiva je dekoracija ob vogalih. Dekoracija je svetlo oranžno dekorirana z naslikanimi poudarjenimi krajniki. Zgornji del hiše je lesen.

Slika 50: Stara hiša pri Slapšakovih v Kanjucah

Slika 51: Slapšakova kašča

Slika 52: Detajl kašče

Slika 53: Letnica nad vrati kašče

Na Zavodu za varovanje dediščine imajo vpisano kot dediščino kaščo. Imenuje se Slapšakova kašča in nosi številko EŠD 24574.

Slika 54:Slapšakov kozolec

Tudi kozolec ob hiši je zelo zanimiv. Ima dvoje oken in značilno konstrukcijsko obliko.

4.10 ŠENTRUPERT NAD LAŠKIM

Šentrupert 9, Stanko Vodišek

Mere: 900x800 cm.

Gospod Stanko je januarja letos umrl, sedaj v hiši ne živi nihče več. Hišo je pogosto fotografiral fotograf Čater iz Celja. Nastala je serija fotografij Pozabljeni. Za kolekcijo je dobil 37 fotografskih priznanj doma in po svetu. Ravno v času našega obiska je bila razstava v muzeju v Celju.

Slika 55: Vodiškova domačija

Slika 56: Portal

Slika 57: Kozolec pri Vodišku

Poleg hiše stoji tudi kozolec, ki je v spodnjem kletnem delu zidan, zgoraj pa je lesen. Streha je dvokapna.

Na Zavodu za varstvo dediščine je zavarovana sosednja hiša, pod imenom Romih. Tam so poleg hiše še toplar, gospodarsko poslopje in čebelnjak. Ima števiko 25194.

Zavarovane so še stavbe Šentrupert 37, 69 in 81. Mi jih nismo obiskali, ker se nam je iztekel čas za terenske obiske.

4.11 PROŽINSKA VAS

Prožinska vas 23, Ivan Oberžan

Mere: 760 m x 5600 cm.

Kašča je v celoti zidana iz kamna. Popolnoma je podobna tisti iz naselja Javornik. Lastnik nam je povedal, da starost ni znana (nad 200 let). O njeni starosti priča dejstvo, da ima še lesene opaže nad okni.

Slika 58: Kašča Oberžan

Slika 59: Pogled na kaščo s strani

Slika 60: Portal na kašči

Kašča ima lepo dekoriran portal. Malo bogatejši dekor je zgoraj na lesenem delu vrat.

Prožinska vas 24, Franc Oberžan

Mere: 1730m x 1000 cm.

Slika 61: Hiša Oberžan

Hiša je pritlična in zidana ter ometana. Po mnenju lastnika je stara več kot 200 let. Po dimenziji sodi med večje stavbe. Grajena je v visoko pritličje, ki ima spodaj klet. Vhod ima značilno ograjo in stopnišče.

Prožinska vas 22, Kramer

Mere: 1290 x 840 x 800 cm.

Slika 62: Hiša v Prožinski vasi

To je hiša ob cesti Štore-Šentjur. Ima značilno obliko. Zidana je iz kamna in ometana, v celoti je pritlična, okna ima majhna. Stara je okoli 200 let. V njej so veža, velika hiša in kuhinja. Del stavbe je bil nekoč klet, nato je gospod dozidal kuhinjo in opremil hišo. Do nedavnega je bila hiša spominsko zaščiten in je spadala pod spomeniško varstvo. Lastnik je že umrl. Predstavlja tipičen primer hiše s tega področja. Okoli vhodnih vrat ima zanimivo barvno poudarjeno obrobo. Gospa nam je povedala, da je hiša v slabem stanju. Posebej slaba je notranjost hiše.

Na zavodu za varovanje dediščine so nam povedali, da imajo zaščitene stavbe pod številko Prožinska vas 7, 28 in 48.

Mere: 2200 x 500 x 800 cm

Gospodarsko poslopje pri gostišču Opoka. Poslopje je zidano iz kamna in visoko pritlično. Ima značilno leseno ograjo in stopnišče. Občanka iz vasi nam je povedala, da je stavba stara preko 200 let.

Slika 63: Gospodarsko poslopje Planinšek

Slika 64: Portal

Slika 65: Detajl

Prožinska vas 74, Ernest Frece

Mere: 1200 x 1200 x 2700 cm.

Slika 66: Domačija Frece

Starost hiše ni točno znana (200–250 let). Hiša je bila v lasti petih rodov družine Frece. V starih časih se je kraj imenoval Grajska gorica. Stari oče lastnika je hišo kupil in postal lastnik. Nekoč je bila slamnata streha, nato betonska, sedaj je opečna. Tudi okna so obnovljena. V njej so bile nekoč črna kuhinja, lopa in dve izbi (dve sobi).

Hiša Prožinska vas 68, Mastnak

Slika 67: Domačija Mastnak

Hiša je zidana in ometana. Grajena je visoko pritlično. Ima značilen vhod z lesenim stopniščem. Streha je obnovljena in opečnata.

Prožinska vas 66, Franc Majoranc

Mere: 2000 x 800 cm.

Lastnik je Franc Majoranc. Stara hiša je postavljena v hrib in je visoko pritlična. Zidana je iz kamna, stara je približno 300 let. V okolici imajo svoj kamnolom, ki so ga izkoriščali za gradnjo hiše. V njej so črna kuhinja in 2 prostora. V notranjosti hiše so še vidni tramovi. Streha je bila na začetku slamnata.

Slika 68: Hiša Majoranc

Slika 69: Pogled na hišo s strani

Slika 70: Notranjost črne kuhinje

Slika 71: Pogled na kurišče

Slika 72: Pogled na veliko hišo (izbo)

Slika 73: Pogled na tramove v hiši

4.12 KOMPOLE

Kompole 32, Jože Klinar, leto 1885

Mere: 1300x800x900 cm.

Hiša je pritlična, zidana iz kamna, z majhnimi okni. Zaščiten je kot dediščina in ima letnico 1885, kašča pa 1708. Hiša ima značilno obliko tipične hiše s tega področja.

Kozolec toplar in gospodarsko poslopje ter vodnjak so prav tako zaščiteni.

Slika 74: Hiša Klinar ali pri Ocvirku

Slika 75: Kozolec Klinar

Kompole 29, Marija Hrastnik (Stanko Forlanij)

Stara hiša je delno zidana, delno lesena, po pripovedovanju krajanov je stara več kot 250 let.

Slika 76: Hiša Hostnik

Slika 77: Hiša Hostnik s strani

Slika 78: Hiša Hostnik z zgornje strani

Kompole, Korbar

Mere: 900x700x800 cm.

Slika 79: Hiša Korbar

Hiša je nizka in zidana iz kamna. Okna in streho ima obnovljeno. Z lastnikom se nismo pogovarjali, zato o hiši nismo izvedeli veliko.

4.13 ŠTORE

Cesta XIV. divizije, Boško Gajšek

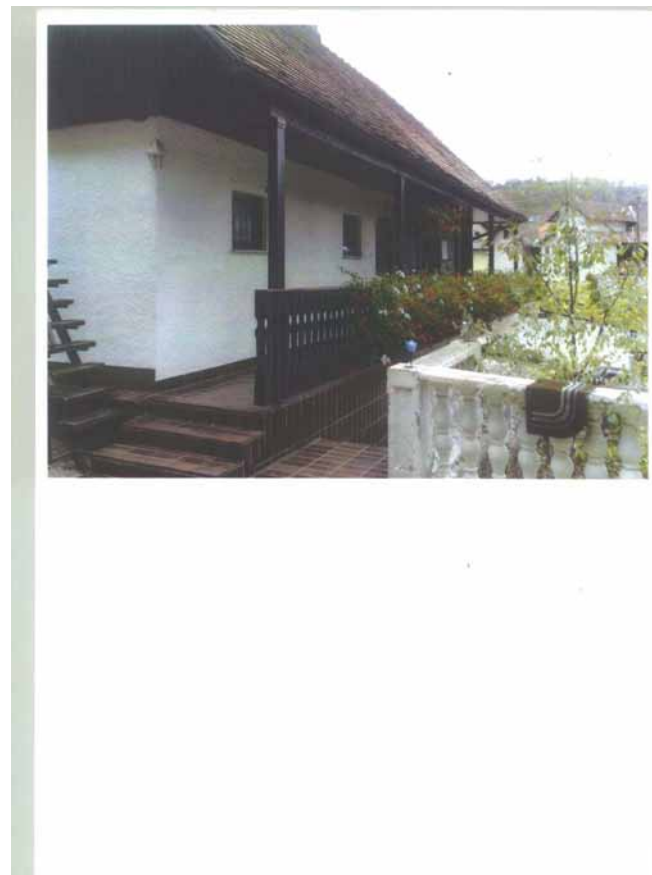
Starost preko 300 let.

Slika 80: Mlin v Štorah

Stavba stoji na koncu naselja Štore. Grajena je v visoko dvonadstropno stavbo. Spodnji del je zidan, zgornji lesen. Nekoč naj bi bil tu mlin. Danes je stavba v celoti obnovljena.

Slika 81: Pogled na mlin s strani

5 REZULTATI RAZISKOVANJA

Rezultati naloge so pokazali, da je v naši okolici še veliko starih in zanimivih hiš, ki so vredne ogleda in so lahko vzor za lep dizajn.

5.1 HIŠE

Laška vas	Pečovje	Šentjanž nad Štorami
1.Laška vas 29, Recko Mere: 1500x700x8 cm. Domnevno stara 200–250 let.	2.Pečovje 2, Lorgjer-Sivka, letnica 1858. Mere: 1700x1500x1000 cm.	3.Šentjanž nad Štorami, Horjak Mere: 1200x1000x900 cm. Domnevno stara okoli 200 let.
4.Laška vas 39 Mere: 550x5950x800 cm. Domnevna starost okoli 100 let.	5.Pečovje 35, letnica 1868, Pečovšek pri Jožeku Mere: 1600x1000x800 cm.	6.Šentjanž nad Štorami 8, Ivan Kovač, letnica 1891, Mere: 1500x800x200 cm.
	7.Šentjanž nad Štorami, Mravljak, letnica 1840.	
Javornik nad Štorami	Svetina	Kanjuce
8.Javornik nad Štorami 19, Jelenc. Mere: 500x136x800 cm. Letnica je 1800–1825.	9.Svetina 3, Miloš Klinar, 1850. Mere: 100x800x700 cm.	10.Kanjuce 15, Klepej. Sstarost ni znana.
	11.Svetina 5, Rozman Ivo, letnica 1909. Mere: 120x800x700 cm.	
	12.Svetina 9, Jožefa Lešek Planko. Mere: 1000x700x700 cm. Starost okoli 100 let.	
	13.Svetina 14, Tone Rozman Mere: 1000x700x700 cm. Starost okoli 160 let.	

Požnica	Šentrupert nad Laškim	Prožinska vas
14. Požnica 11, Zupanc Mere: 100x80x700 cm. Starost ni znana.	15. Šentrupert 9, Stanko Vodišek Mere: 900x800 cm. Starost ni znana.	16. Prožinska vas 24 ,Franc Oberžan. Starost okoli 200l et. Mere: 17,3 x10 m.
		17. Prožinska vas 22, Kramer Mere: 1290 x840 x800 cm, starost okoli 200 let.
		18.Prožinska vas 17, Planinšek, starost okoli 200 let.
		19.Prožinska vas 74, Frece Mere: 1200x1200x2700 cm, starost 250 let.
		20.Hiša Prožinska vas 68, Mastnak, starost 100 let. Mere: 1200x700x700 cm.
		21.Prožinska vas 66, Franc Majoranc Domnevna starost 200–250 let Mere: 2000x800 cm.
Štore	Kompole	
22.Cesta IV divizije, Boško Gajšek Domnevna starost 300 let.	23.Kompole 32, Klinar, letnica 1885 Mere: 1300x800x900 cm.	
	24.Kompole 29, Marija Hrastnik (Stanko Forlanij) Domnevna starost 250 let.	
	25.Kompole Lastnik Korber Starost ni znana.	

5.2 KOZOLCI

Laška vas	Pečovje	Šentjanž nad Štorami
1.Laška vas 31, Štor, z letnico 1829. 660x1500x1200cm FS MS	2.Pečovje 2, Lorger-Sivka, domnevna starost 150 let. Mere: 1700x1500x1000 cm.	3.Šentjanž nad Štorami 8, Kovač, letnica 1891. Mere: 700x1200x1500 cm.
	4. Pečovje 35, letnica 1868, Pečovšek pri Jožeku, domnevna starost 150 let.	
5.Javornik nad Štorami	6.Svetina	7.Kanjuce
8. Kozolec Jelenc, letnica 1848.	9.Svetina 14, Tone Rozman	10.Kanjuce 15, Klepej. Starost ni znana.
Šentrupert nad Laškim		
11.Šentrupert 9, Stanko Vodišek. Starost ni znana.		

5.3 KAŠČE

Šentjanž nad Štorami	Javornik nad Štorami	Kanjuce
1.Šentjanž nad Štorami 7, Horjak, kašča s sončno uro, letnica 1723. Mere: 570x1000x800 cm.	2.Javornik nad Štorami 18, Ana Zavšek Starost ni znana. Mere: 750x500x750 cm.	3.Kanjuce 15, letnici 1815 in 1816.
Prožinska vas		Kompole 32, Klinar, letnica 1708.
4.Prožinska vas 23, Ivan Oberžan. Mere: 7,6 m x 5,6 m.		5.Kašča 1708

Skupaj smo si ogledali 25 hiš, 12 kozolcev in 4 kašče.

Pri raziskavi starih hiš, kozolcev in kašč smo imeli veliko težav. Najprej smo morali urediti status prijave. Sprejela nas je občina Celje. Ko smo učencem osnovne šole razdelili anketne vprašalnike (130), so jih vrnili samo 10 %. Nato smo se napotili na teren in sami s pomočjo nekaterih učencev in krajanov iskali stare hiše. Zimski čas je bil za teren neugoden. Ceste so bile večkrat tudi neprevozne. Šolsko delo je zelo nepredvidljivo in velikokrat smo morali obisk hiš preložiti zaradi dodatnih zadolžitev. Zaradi teh nevšečnosti smo morali zanemariti trg Teharje, česar nam je zelo žal. Ker nameravamo nalogo še nadaljevati, bomo to poskušali popraviti.

V raziskovalni nalogi smo ugotovili, da je starost hišam težko oceniti, ker ni točnih podatkov. Domačini so v glavnem pozabili, na Zavodu za varstvo kulturne dediščine pa imajo zelo skromen arhiv. Mnenje domačinov ni točno, večinoma so domneve. Sami smo izbrali nekaj hiš, ki so po naših kriterijih izgledale najstarejše. Med najstarejše hiše smo uvrstili tiste, ki so bile zidane iz kamna ali delno iz kamna in delno iz lesa. Tako smo zaključili, da med najstarejše in najbolj tipične za to področje spadajo domačija Jelenc v Javorniku, Klinar v Kompolah in prav tako v Kompolah, hiša Hrastnik, v Prožinski vasi hiša Kramer, v Kanjucah Klepej in v Štorah hiša-mlin .

Njihova tipična oblika je značilno štajerska, kjer se mešata gorenjski in panonski stil. Večinoma so pritlične ali visoko pritlične in podkletene. Nekaj pa je dvonadstropnih. Zelo lepo dvonadstropno in leseno hišo so podrli v Kompolah pri Ivanšek, danes Sovinc. Pogosto imajo stopnišče z balkonom (gangom), vendar ne vse.

Slika 82: Kompole 32, Klinar

Slika 83: Javornik 19, Jelenc

Slika 84: Kompole 29, Hrastnik

Slika 85: Prožinska vas 22, Kramer

Slika 86: Kanjuce, Klepej

Slika 87: Štore, Gajšek

Slika 88: Svetina 9, Lešek-Planko

Slika 89: Kompole 112, Ivanšek

Domnevno najstarejše in najbolj tipične hiše za naš okoliš. Hiša Jelenc, Klinar, Hrastnik, Kramer, Klepej, mlin Gajšek, hiša Planko-Lešek in podrta hiša Ivanšek (Sovinc).

Posebno mesto zasluži tudi hiša Svetina 9. Kakšna bo končna podoba obnovljene hiše na Svetini 3 bomo še počakali. Raziskovalci smo si zastavili nalogo tako, da bi z lastniki napravili intervjuje, vendar so ti bili zelo kratki, ker lastniki niso imeli veliko podatkov o hišah in kozolcih. V hišah so živeli kmetje, ki so se preživljali s kmetijstvom in poljedelstvom.

Med raziskovanjem hiš smo odkrili tudi kašče. Naslednja je kašča (po mnenju gospodarja) v Šentjanžu nad Štorami z letnico 1723 ali 1724. Sledi kašča v Kanjucah 15, ki ima na fasadi oziroma na portalu dve letnici 1815 in 1816. Zelo stara je kašča v Javorniku, njej na las podobna je kašča v Prožinski vasi.

Kašča v Šentjanžu s sončno uro in kašča v Kanjucah, v Javorniku, Prožinski vasi in mlin v Šentjanžu.

Slika 90: Šentjanž nad Štorami 7, Kovač

Slika 91: Kanjuce 15, Klepej

Slika 92: Prožinska vas 23, Oberžan

Slika 93: Javornik nad Štorami 18, Zavšek

Slika 94: Šentjanž nad Štorami, Horjak

Posebno mesto zasluži tudi mlin v Šentjanžu, ki na nek način tudi spominja na način gradnje, ki je značilen za kašče. Zidan je iz kamna in ima enak zidni oplesk.

Najstarejši kozolec je podrt. Zaščiten in verjetno najstarejši je Mlakarjev kozolec (verjetno okoli 1800–1825) v Javorniku. Zapisano najstarejšo letnico ima kozolec v Laški vasi 31 z letnico 1829 s podzidano kletjo. Sledi mu kozolec v Kanjucah in kozolec v Šentjanžu nad Štorami v lasti Marije Horjak, ki nosi letnico 1891 in kozolec. Kozolci so tudi zmerno ornametirani in klesani. Značilna oblika je tako imenovani toplar ali dvojni kozolec.

Najstarejši kozolci so v Javorniku, Laški vasi, v Šentjanžu in v Kanjucah.

Slika 95: Kozolec v Javorniku

Slika 96: Kozolec v Laški vasi

Slika 97: Kozolec v Šentjanžu nad Štorami

Slika 98: Kozolec v Kanjucah

6 ZAKLJUČEK

Ob zaključku lahko zapišemo, da so hiše, kašče in kozolci zelo stari in jih je načel že zob časa. Do sedaj država ni dovolj spodbujala lastnikov, da bi jih lahko prenavljali v skladu z zahtevami kulturne dediščine. Na Zavodu za varovanje dediščine so nam povedali, da je postopek registracije podrejen zahtevnim kriterijem. Zelo malo hiš in kozolcev je registriranih kot dediščina. Zavod in država nista ponudila lastnikom konkretnih ugodnosti za varovanje dediščine. Posledica tega je, da so stavbe v slabem stanju. Danes omogoča delno obnovo evropski kulturni sklad, in sicer za tiste objekte, ki so registrirani kot dediščina. Kako popularizirati in lastnikom predstaviti način črpanja sredstev iz evropskih skladov, je veliko vprašanje. Čas za črpanje sredstev se izteče leta 2013. Lastnike bi morali bolj ozavestiti o pomenu njihovih stavb za kulturno dediščino Slovenije. A po mnenju raziskovalcev mnogo hiš in kozolcev propada in jih lastniki rušijo. Opozarjamo, da je stanje zaskrbljujoče.

V kratkem času so porušili veliko starih in tipičnih hiš. Domnevamo, da bo čez 10 do 20 let prepozno. Do leta 2050 ne bomo več imeli kaj pokazati turistom, ki bodo iskali čisto in neokrnjeno naravo sredi onesnažene Evrope. Skrbi nas tudi, da arhitekturna stroka ne predlaga krajanom, kako graditi hiše v skladu s tradicijo, ki so hkrati sodobne in funkcionalne. Lahko se zgodi, da bodo v naših krajih prevladovale slabe kopije tujih arhitekturnih vzorov, svoje bomo pa porušili ali čakali, da se same porušijo.

Kakšen je odnos do stavb kulturne dediščine v drugih slovenskih pokrajinah ne vemo. Domnevamo, da so na področju slovenskega Krasa hiše bolj zaščitene kot na Štajerskem, saj je celoten Kras zaščiten kot naravna dediščina. Obnovo v skladu s kulturno dediščino lahko opazujemo pri naših sosedih, kot so Avstrijci, Nemci, Francozi, Čehi, Italijani, Švicarji in verjetno še kdo.

Na koncu moramo zapisati, da smo našli veliko »modernih« oblik hiš, ki pa se v naše okolje in z vasjo ne skladajo najbolje. To so hiše grajene po nekih instant tujih arhitekturnih vzorih. Želimo si, da bi tudi prebivalci naše okolice sprejeli tradicionalne oblike hiš in se več odločali za obnovo v skladu z dediščino. Arhitekturni stroki pa bi predlagali, da naj naredi več načrtov sodobnih hiš, ki dihaajo tradicionalne oblike, da bodo tudi naše vasi še skladne.

7 LITERATURA

1. BOGATAJ, J. (2005). Nesnovna kulturna dediščina. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.
2. EKAR, M. (1999). Dnevi evropske kulturne dediščine. Rast, 10(6), 621-623.
3. HAZLER, V. (2004): Kozolci na Slovenskem. Ljubljana: Kmečki glas.
4. HUMER, J.(Ur.).(1986). Naravna in kulturna dediščina ter njeno varovanje v Sloveniji. Ljubljana: Kulturna skupnost Slovenije.
5. KARLOVŠEK, J.(1972): Slovenska hiša. Ljubljana: Založba O.S.G.T.
6. KLADNIK, D.(1994): Sto slovenskih krajev . Ljubljana: Prešernova družba.
7. MALEJ, R. (Ur.). (2007). Kulturna dediščina v kurikulumu vrtca. V Skupnost vrtcev Slovenije (1-260). Ljubljana: Skupnost vrtcev Slovenije.
8. PESKAR, R. (2005). Arhitektura in arhitekturna plastika okoli 1400 v Sloveniji. Ljubljana:[R. Peskar].
9. PESKAR, R. (2006). Kulturna dediščina in njene perspektive. Umetnostna kronika,(10), 1.
10. SEDEJ, I., (1976):Kmečka hiša na Slovenskem. Ljubljana. Mladinska knjiga.
11. ŠUMI N., (1994) : Naselbinska kultura na Slovenskem. Ljubljana: Viharnik.
12. VOGRINC, J. (2008). Kvalitativno raziskovanje na pedagoškem področju. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta.